

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મહાનગર ટેલિફોન નિગમ લિ.

વિરુદ્ધ

અધ્યક્ષ, સેન્ટ્રલ બોર્ડ ડાયરેક્ટ ટેક્સીસ અને અન્ય

૭ મે, ૨૦૦૪

[જસ્ટિસ એસ.એન. પરિયાવા અને જસ્ટિસ એચ.કે. સેમા]

વહીવટી કાયદો:

આંતર-વિભાગીય વિવાદો – એમટીએનએલ અને સીબીડીટી વચ્ચેનો વિવાદ
– સીબીડીટી દ્વારા તેને જારી કરાયેલી કારણદર્શક નોટિસથી એમટીએનએલ
નારાજ – વિવાદ ઉચ્ચ સત્તા સમિતિને મોકલવામાં આવ્યો – સમિતિએ
અપીલપાત્ર આદેશની રાહ જોવાનો નિર્દેશ આપ્યો – સમિતિએ હાઈકોર્ટમાં રિટ
પિટિશન દાખલ કરવાની મંજૂરી આપી નહિ – હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન

દાખલ કરવામાં આવી - ઠરાવ્યું કે, કારણદર્શક નોટિસ સામે મુકદ્દમાને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ નહિ - ઉચ્ચ સત્તા સમિતિનો નિર્ણય માત્ર સુસ્થાપિત સ્થિતિ પર ભાર મૂકે છે - તે એક અત્યંત વાજબી અને સાચો નિર્ણય છે - નિર્ણયનો હેતુ નિર્રથક મુકદ્દમાને અટકાવવાનો હતો - અપીલકર્તાઓના કોઈ હકને અસર થતી નથી - તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તાઓ અપીલપાત્ર આદેશ સામે કોર્ટમાં જઈ શકે છે; શિસ્ત જાળવી ન રાખવા અને નિર્ણયનું પાલન ન કરવાથી અપીલકર્તાઓએ જાહેર નાણાં અને કોર્ટનો સમય બગાડ્યો છે - અપીલકર્તાઓને કલીયરન્સ ન મળતાં, આ કાર્યવાહી આગળ વધારી શકાતી નથી - હાઈકોર્ટ વિષયવસ્તુના ગુણદોષની ચર્ચા કરવામાં ખોટી હતી.

સરકારી વિભાગો - આંતર-વિભાગીય વિવાદો - ઉચ્ચ સત્તા સમિતિની સ્થાપના - હેતુ - સમિતિએ રિટ પિટિશન દાખલ કરવાની મંજૂરી ન આપી - અસર - સરકારી વિભાગો વચ્ચે અથવા વિભાગ અને સરકારી જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ વચ્ચેના વિવાદોને ઉકેલવા માટે ઉચ્ચ સત્તા સમિતિની સ્થાપના કરવાની પદ્ધતિ માત્ર સરકારી વિભાગો વચ્ચે સમાધાન કરવા માટે જ નથી, પરંતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી પણ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે કે ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ પાસેથી કલીયરન્સ લીધા વિના નિર્રથક વિવાદો કોર્ટ સમક્ષ ન આવે - જો શક્ય હોય તો, ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ વિવાદનું નિવારણ કરશે - જો વિવાદનું નિવારણ

ન થાય તો સમિતિ ક્લીયરન્સ આપશે – જોકે, સરકારી વિભાગ અથવા જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ દ્વારા નિરર્થક મુકદ્દમાની દરખાસ્ત પણ હોઈ શકે છે – આને ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ દ્વારા અટકાવી શકાય છે – આવા કિસ્સાઓમાં, વિવાદનું નિવારણ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી – સમિતિએ માત્ર મુકદ્દમાની પરવાનગી આપવાનો ઇનકાર કરવો પડે છે – આવા કિસ્સામાં વિભાગ/જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમના કોઈ હકને અસર થતી નથી – નિરર્થક પ્રકૃતિના મુકદ્દમાને કોર્ટમાં લાવવા જોઈએ નહિ – ભલે વિભાગ/જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમને નિર્ણય અપ્રિય લાગે, શિસ્તને કારણે તેઓએ તેનું પાલન કરવું જોઈએ.

ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, (૧૯૯૫) સપ્લ. ૪ એસ.સી.સી. ૫૪૧; ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ્સ વિ. કલેક્ટર, (૨૦૦૩) ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૨; કેનેરા બેંક વિ. નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન, (૨૦૦૧) ૧ એસ.સી.સી. ૪૩ અને સી.સી.ઈ. વિ. જીસપ એન્ડ કંપની લિ., (૧૯૯૯) ૯ એસ.સી.સી. ૧૮૧, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ (૧૯૯૪) ૭૦ ઈએલટી ૪૫ એસ.સી., નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

સિવિલ અપીલ ક્ષેત્રાધિકાર: સિવિલ અપીલ નં. ૩૦૫૮/૨૦૦૪.

દિલ્હી હાઈકોર્ટના તા. ૨૪.૮.૨૦૦૦ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી,
સી.ડબલ્યુ.પી. નં. ૨૨૮/૨૦૦૦માં.

અપીલકર્તા વતી: ટી.આર. અંધ્યારુજિના અને એસ. રાજાપ્પા.

પ્રતિવાદીઓ વતી: મુકુલ રોહતગી, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, સંજીવ સેન
અને બી.વી. બલરામ દાસ.

કોર્ટનો નીચેનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો:

મંજૂરી આપી.

આ અપીલ તા. ૨૪મી ઓગસ્ટ, ૨૦૦૦ના ચુકાદા સામે છે.

શ્રી રોહતગીએ આ કોર્ટ દ્વારા સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનને આગળ વધારવા સામે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે આ કોર્ટે, ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કેસમાં (૧૯૯૫ (૪) સપ્લ(એસ.સી.સી.) ૫૪૧ માં અહેવાલ મુજબ) ઠરાવ્યું છે કે દરેક

કિસ્સામાં જ્યાં વિવાદ સરકારી વિભાગો અને/અથવા સરકારી વિભાગ અને જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ વચ્ચે હોય, તે બાબતને આ કોર્ટના તા. ૧૧મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૧ના આદેશ અનુસાર સરકાર દ્વારા સ્થાપિત ઉચ્ચ સત્તા સમિતિને મોકલવી જોઈએ. તેમણે ધ્યાન દોર્યું કે આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે દરેક કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલની ફરજ છે કે તેઓ સમિતિ પાસેથી કલીયરન્સની માંગણી કરે અને કલીયરન્સના અભાવમાં કાર્યવાહી આગળ વધારી ન જોઈએ.

શ્રી રોહતગીએ સી.સી.ઇ. વિ. જુસપ એન્ડ કંપની લિ.ના કેસ પર પણ આધાર રાખ્યો, જેનો અહેવાલ ૧૯૯૯ (૯) એસ.સી.સી. ૧૮૧માં છે, જેમાં આ કોર્ટે ફરીથી બે જાહેર ક્ષેત્રની કંપનીઓ સામે કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલનો નિકાલ કર્યો અને ઠરાવ્યું કે ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશનના કેસમાં (ઉપરોક્ત) દર્શાવવામાં આવેલ માર્ગનું પાલન કરવું પડશે. તેમણે કેનેરા બેંક વિ. નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશનના કેસમાં આ કોર્ટના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો, જેનો અહેવાલ ૨૦૦૧ (૧) એસ.સી.સી. ૪૩માં છે, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશનના કેસમાં (ઉપરોક્ત) નિર્દેશોનો હેતુ એ જોવાનો છે કે સરકારી વિભાગો અને જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો વચ્ચેના નિર્ણયક મુકદ્દમાને કોર્ટમાં ખેંચવામાં ન આવે. તેમણે ચીફ કન્સર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ્સ વિ. કલેક્ટરના કેસ પર પણ આધાર રાખ્યો, જેનો અહેવાલ ૨૦૦૩ (૩) એસ.સી.સી. ૪૭૨માં છે, જેમાં

નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

"૧૪. બંધારણની યોજના હેઠળ, અનુચ્છેદ ૧૩૧ ભારતીય સંઘના બે રાજ્યો વચ્ચે અથવા એક કે વધુ રાજ્યો અને ભારતીય સંઘ વચ્ચેના વિવાદના સંબંધમાં સુપ્રીમ કોર્ટને મૂળ અધિકારક્ષેત્ર આપે છે. બંધારણ અથવા સી.પી.સી.ના ઘડવૈયાઓ દ્વારા એવી કલ્પના કરવામાં આવી ન હતી કે રાજ્યના બે વિભાગો અથવા ભારતીય સંઘ કોર્ટમાં મુકદ્દમો લડશે. રાજ્યના બે વિભાગો અથવા ભારતીય સંઘ માટે કાયદાની અદાલતમાં મુકદ્દમો લડવો તે યોગ્ય કે અનુમતિપાત્ર નથી. ખરેખર, આવો માર્ગ જાહેર હિત માટે નુકસાનકારક છે કારણ કે તે જાહેર નાણાં અને સમયનો ટાળી શકાય તેવો બગાડ પણ કરે છે. સરકારના વિવિધ વિભાગો તેના અંગો છે અને તેથી, તેઓએ સંકલનમાં કાર્ય કરવું જોઈએ, વિરોધમાં નહિ. એક વિભાગ દ્વારા બીજા વિભાગ સામે હાઈકોર્ટના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને રિટ પિટિશન દાખલ કરવી તે માત્ર યોગ્યતા અને રાજનીતિ વિરુદ્ધ નથી, કારણ કે તે અશિસ્ત દર્શાવે છે, પરંતુ કાયદાની મૂળભૂત વિભાવનાની પણ વિરુદ્ધ છે, જેમાં દાવો કરવા અથવા દાવો કરવા માટે, કાં તો કુદરતી અથવા કાનૂની વ્યક્તિ હોવી જરૂરી છે. રાજ્યો/ભારતીય સંઘે સરકારના સ્તરે તમામ આંતર-વિભાગીય વિવાદોને સમાપ્ત કરવા માટે એક પદ્ધતિ વિકસાવવી જોઈએ અને આવા મામલાઓ વિવાદના નિવારણ માટે કાયદાની અદાલતમાં લઈ જવા જોઈએ નહિ. જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો અને ભારતીય સંઘ

વચ્ચેના વિવાદોના કિસ્સામાં, આ કોર્ટે ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન વિ. સી.સી.ઈ.ના કેસમાં (૧૯૯૨ સપ્લ. (૨) એસ.સી.સી. ૪૩૨) કેબિનેટ સચિવને આવા મામલાઓ સંભાળવા જણાવ્યું હતું. ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન અને અન્ય. વિ. સી.સી.ઈ.ના કેસમાં (૧૯૯૫ સપ્લ. (૪) એસ.સી.સી. ૫૪૧), આ કોર્ટે કેન્દ્ર સરકારને ઉદ્યોગ મંત્રાલય, બ્યુરો ઓફ પબ્લિક એન્ટરપ્રાઇઝિસ અને કાયદા મંત્રાલયના પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ કરતી એક સમિતિની સ્થાપના કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, જેથી ભારત સરકારના મંત્રાલય અને મંત્રાલય, મંત્રાલય અને ભારત સરકારના જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો અને જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો વચ્ચેના વિવાદોનું નિરીક્ષણ કરી શકાય, જેથી તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે કોઈ મુકદ્દમો સમિતિ દ્વારા પ્રથમ તપાસ કર્યા વિના અને મુકદ્દમા માટે તેની કલીયરન્સ વિના કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલમાં ન આવે. સરકાર ચોક્કસ કેસમાં સંબંધિત મંત્રાલયના અને નાણા મંત્રાલયના એક પ્રતિનિધિને સમિતિમાં સામેલ કરી શકે છે. માત્ર વરિષ્ઠ અધિકારીઓને જ નોમિનેટ કરવા જોઈએ જેથી સમિતિ દરજ્જો, નિયંત્રણ અને શિસ્ત સાથે કાર્ય કરી શકે.

૧૫. આ અપીલની હકીકતો, જે ઉપર નોંધવામાં આવી છે, તે એક મજબૂત કેસ બનાવે છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા પણ રાજ્યના વિવિધ વિભાગો અથવા રાજ્ય અને તેના કોઈપણ ઉપક્રમો વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોને ઉકેલવા માટે સમાન સમિતિઓની સ્થાપના કરવાની તાતી જરૂરિયાત છે. રાજ્ય સરકારો માટે રાજ્યના

મુખ્ય સચિવ, સંબંધિત વિભાગોના સચિવો, કાયદા સચિવ અને જ્યાં નાણાકીય પ્રતિબદ્ધતાઓ સામેલ હોય, ત્યાં નાણા સચિવનો સમાવેશ કરતી એક સમિતિની સ્થાપના કરવી યોગ્ય રહેશે. આવી સમિતિ દ્વારા લેવાયેલો નિર્ણય સંબંધિત તમામ વિભાગો પર બંધનકર્તા રહેશે અને તે સરકારનું વલણ રહેશે."

શ્રી રોહતગીએ ધ્યાન દોર્યું કે આ કેસમાં વિવાદને ઉચ્ચ અદાલત સમિતિને મોકલવામાં આવ્યો હતો અને સમિતિએ નીચે મુજબ નિર્ણય લીધો હતો:

"સમિતિએ એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે મહાનગર ટેલિફોન નિગમ લિ. કારણદર્શક નોટિસ સામે રિટ પિટિશનનો વિચાર કરી રહ્યું હતું, મહાનગર ટેલિફોન નિગમ લિ.ને અપીલપાત્ર આદેશની રાહ જોવાની સલાહ આપી. સમિતિએ તે મુજબ, આ તબક્કે હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન દાખલ કરવાની મંજૂરી આપી નહિ."

તેમણે રજૂઆત કરી કે અપીલકર્તાઓ ઉચ્ચ સત્તા સમિતિના નિર્ણયનું પાલન કરવા અને અપીલપાત્ર આદેશની રાહ જોવા બંધાયેલા હતા. શ્રી રોહતગીએ ધ્યાન દોર્યું કે તા. ૮મી મે, ૨૦૦૨ના વચગાળાના આદેશ દ્વારા આ કોર્ટે, કારણદર્શક નોટિસને અનુસરીને, કાર્યવાહીને આગળ વધારવાની મંજૂરી આપી છે, પરંતુ આ કોર્ટે નિર્દેશ આપ્યો છે કે કોઈ અંતિમ આદેશ પસાર કરવામાં ન આવે. તેમણે રજૂઆત કરી કે આ કોર્ટે હવે અંતિમ આદેશ પસાર કરવાની મંજૂરી

આપવી જોઈએ અને અપીલકર્તાઓ પછી અંતિમ આદેશ સામે તેમનો ઉપચાર મેળવી શકે છે.

આની સામે, શ્રી અંધ્યારજિનાએ રજૂઆત કરી કે આ દેશના દરેક નાગરિક, જેમાં જાહેર ક્ષેત્રની સંસ્થાનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેને કાયદાની અદાલતમાં તેની ફરિયાદો ઉઠાવવાનો અધિકાર છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે જો કોર્પોરેશનના મૂળભૂત અધિકારો, ભલે તે જાહેર ક્ષેત્રનો ઉપક્રમ હોય, તેના પર અસર થાય, તો તે સંસ્થાને કાયદાની અદાલતમાં તેના અધિકારો ઉઠાવતા અટકાવી શકાય નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી કે ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશનના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ કોર્ટનો આદેશ માત્ર એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે સરકારી વિભાગો અને/અથવા જાહેર ક્ષેત્રની સંસ્થાઓ વચ્ચેના વિવાદો પહેલા ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ દ્વારા સમાધાન માટે જાય. તેમણે રજૂઆત કરી કે ઈરાદો એ નહોતો અને ન હોઈ શકે કે સંસ્થા/વિભાગને તેના અધિકારો લાગુ કરવા માટે કાયદાની અદાલતમાં જવાથી અટકાવી શકાય. શ્રી અંધ્યારજિનાએ રજૂઆત કરી કે આ કોર્ટે ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કેસમાં, જેનો અહેવાલ ૧૯૯૪ (૭૦) ઇએલટી ૪૫ (એસ.સી.)માં છે, માં આ સ્પષ્ટ કર્યું છે. તેઓ આ ચુકાદાના ફક્ત ૪ પર ભારપૂર્વક આધાર રાખે છે, જે નીચે મુજબ છે:

"૪. આ વ્યવસ્થાના કાર્યમાં કેટલીક શંકાઓ અને સમસ્યાઓ ઊભી થઈ છે જેને

સ્પષ્ટ કરવાની અને કેટલીક ગડમથલ દૂર કરવાની જરૂર છે. 'અને મુકદ્દમાનો આશરો ટાળવો જોઈએ' શબ્દોના ચોક્કસ અર્થ અને અસરો વિશે કેટલીક શંકાઓ યથાવત છે. તે સ્પષ્ટ છે કે આ કોર્ટનો આદેશ એ અસર માટે નથી કે – ન તો તે કરી શકાય – જ્યાં સુધી ભારતીય સંઘ અને તેના કાનૂની નિગમોનો સંબંધ છે, કાનૂની ઉપચારો નાબૂદ થઈ જાય. ખરેખર, ઉચ્ચ સત્તા સમિતિની રચનાનો હેતુ તે ઉપચારોને દૂર કરવાનો નહોતો. આદેશનો સંબંધિત ભાગ વાંચે છે:

"અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે ભારત સરકાર એક સમિતિની રચના કરશે જેમાં ઉદ્યોગ મંત્રાલય, બ્યુરો ઓફ પબ્લિક એન્ટરપ્રાઇઝિસ અને કાયદા મંત્રાલયના પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ થશે, જેથી ભારત સરકારના મંત્રાલય અને મંત્રાલય, મંત્રાલય અને ભારત સરકારના જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો અને જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો વચ્ચેના વિવાદોનું નિરીક્ષણ કરી શકાય, જેથી તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે કોઈ મુકદ્દમો સમિતિ દ્વારા પ્રથમ તપાસ કર્યા વિના અને મુકદ્દમા માટે તેની કલીયરન્સ વિના કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલમાં ન આવે. સરકાર ચોક્કસ કેસમાં સંબંધિત મંત્રાલયના અને નાણા મંત્રાલયના એક પ્રતિનિધિને સમિતિમાં સામેલ કરી શકે છે. માત્ર પરિષ્ઠ અધિકારીઓને જ નોમિનેટ કરવા જોઈએ જેથી સમિતિ દરજ્જો, નિયંત્રણ અને શિસ્ત સાથે કાર્ય કરી શકે."

તે સ્પષ્ટ છે કે જે તંત્રની કલ્પના કરવામાં આવી છે તે માત્ર એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે છે કે પક્ષકારોને ઈન-હાઉસ સમિતિ સમક્ષ સમાધાનનો અવસર મળ્યા વિના કોઈ મુકદ્દમો કોર્ટમાં ન આવે."

શ્રી અંધ્યારજિનાએ રજૂઆત કરી કે આ કોર્ટે આમ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે કાનૂની ઉપચારોને નાબૂદ કરવાના નથી અને તેનો એકમાત્ર હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે પક્ષકારો પહેલા ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ સમક્ષ સમાધાનનો પ્રયાસ કરે. તેમણે રજૂઆત કરી કે જો ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ વિવાદનું નિવારણ ન કરી શકે તો તેણે કાયદાની અદાલતનો સંપર્ક કરવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ. તેમણે રજૂઆત કરી કે અન્યથા જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ/વિભાગના કાયદાની અદાલતનો સંપર્ક કરવાના મૂલ્યવાન અધિકારો નાબૂદ થઈ જશે અને પક્ષકાર ઉપચાર વગરનો રહી જશે.

અમે પક્ષકારોને સાંભળ્યા છે.

નિઃશંકપણે, કાયદાની અદાલતમાં અધિકાર લાગુ કરવાનો અધિકાર નાબૂદ કરી શકાય નહીં. જોકે, એ યાદ રાખવું જોઈએ કે કોર્ટો મોટી સંખ્યામાં કેસોના બોજ હેઠળ છે. આવા મોટાભાગના કેસો સરકારી વિભાગો અને/અથવા જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો સાથે સંબંધિત છે. ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ્સના કેસમાં (ઉપરોક્ત) જણાવ્યા મુજબ, બંધારણ અથવા સી.પી.સી.ના ઘડવૈયાઓ દ્વારા એવી કલ્પના કરવામાં આવી ન હતી કે રાજ્યના બે વિભાગો અથવા ભારતીય સંઘ અને/અથવા સરકારી વિભાગ અને જાહેર ક્ષેત્રનો ઉપક્રમ કાયદાની અદાલતમાં

મુકદ્દમો લડશે. આવા માર્ગ જાહેર હિત માટે નુકસાનકારક છે કારણ કે તે જાહેર નાણાં અને સમયનો ટાળી શકાય તેવો બગાડ કરે છે. આ બધા સરકારના અંગો છે અને તેઓએ સંકલનમાં કાર્ય કરવું જોઈએ, વિરોધમાં નહિ. આ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત તંત્ર, શ્રી અંધ્યારુજિનાએ સૂચવ્યા મુજબ, માત્ર સરકારી વિભાગો વચ્ચે સમાધાન કરવા માટે નથી. તે એ સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી પણ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે કે ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ પાસેથી કલીયરન્સ લીધા વિના નિર્રથક વિવાદો કોર્ટ સમક્ષ ન આવે. જો શક્ય હોય તો, ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ વિવાદનું નિવારણ કરશે. જો વિવાદનું નિવારણ ન થાય તો સમિતિ નિઃશંકપણે કલીયરન્સ આપશે. જોકે, સરકારી વિભાગ અથવા જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ દ્વારા નિર્રથક મુકદ્દમાની દરખાસ્ત પણ હોઈ શકે છે. આને ઉચ્ચ સત્તા સમિતિ દ્વારા અટકાવી શકાય છે. આવા કિસ્સાઓમાં, વિવાદનું નિવારણ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી. સમિતિએ માત્ર મુકદ્દમાની પરવાનગી આપવાનો ઇનકાર કરવો પડે છે. આવા કિસ્સામાં વિભાગ/જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમના કોઈ હકને અસર થતી નથી. નિર્રથક પ્રકૃતિના મુકદ્દમાને કોર્ટમાં લાવવા જોઈએ નહિ. એ યાદ રાખવું જોઈએ કે લગભગ તમામ કેસોમાં એક કે બીજા પક્ષકાર ઉચ્ચ સત્તા સમિતિના નિર્ણયથી ખુશ નહિ હોય. અસંતુષ્ટ પક્ષકાર હંમેશા દાવો કરશે કે તેના અધિકારોને અસર થઈ છે, જ્યારે હકીકતમાં, કોઈ અધિકારને અસર થઈ નથી. સમિતિ સરકારના ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવતા અધિકારીઓથી બનેલી છે, જેમને વિવાદમાં કોઈ હિત નથી, તેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેમનો નિર્ણય વાજબી અને પ્રમાણિક

હશે. ભલે વિભાગ/જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમને નિર્ણય અપ્રિય લાગે, શિસ્તને કારણે તેઓએ તેનું પાલન કરવું જોઈએ. અન્યથા આ કવાયતનો આખો હેતુ ખોવાઈ જશે અને જે પક્ષકાર વિરુદ્ધ નિર્ણય આપવામાં આવ્યો છે તે દરેક પક્ષકાર દાવો કરશે કે તેમની સાથે અન્યાય થયો છે અને તેમના અધિકારોને અસર થઈ છે. આ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહિ.

આ કિસ્સામાં, આ બિલકુલ બન્યું છે. અપીલકર્તાઓ ફક્ત કારણદર્શક નોટિસ સામે કોર્ટનો સંપર્ક કરવા માંગતા હતા. તે સ્થાપિત કાયદો છે કે કારણદર્શક નોટિસ સામે મુકદ્દમાને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ નહિ. ઉપર દર્શાવેલ ઉચ્ચ સત્તા સમિતિનો નિર્ણય માત્ર સુસ્થાપિત સ્થિતિ પર ભાર મૂકે છે. તે એક અત્યંત વાજબી અને સાચો નિર્ણય છે. નિર્ણયનો હેતુ નિર્રથક મુકદ્દમાને અટકાવવાનો હતો. અપીલકર્તાઓના કોઈ હકને અસર થતી નથી. તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તાઓ અપીલપાત્ર આદેશ સામે કોર્ટમાં જઈ શકે છે. શિસ્ત જાળવી ન રાખવા અને નિર્ણયનું પાલન ન કરવાથી અપીલકર્તાઓએ જાહેર નાણાં અને કોર્ટનો સમય બગાડ્યો છે. શ્રી અંધ્યારુજિના દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ સ્પષ્ટીકરણાત્મક આદેશ, ફકરા પમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે જો સમિતિ દ્વારા કલીયરન્સ ન આપવામાં આવે તો શું થશે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે કલીયરન્સના અભાવમાં કાર્યવાહી આગળ વધારી ન જોઈએ. આ સ્થિતિને ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ્સના કેસમાં (ઉપરોક્ત) વધુ સ્પષ્ટ કરવામાં

આવી છે, જ્યાં ફરીથી આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે આવી સમિતિ દ્વારા લેવાયેલો નિર્ણય સંબંધિત તમામ વિભાગો પર બંધનકર્તા છે અને તે સરકારનું વલણ છે.

આ સ્થાપિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને, જે આપણા પર બંધનકર્તા છે, અમે ઠરાવીએ છીએ કે અપીલકર્તાઓને કલીયરન્સ ન મળતાં, આ કાર્યવાહી આગળ વધારી શકાતી નથી. હાઈકોર્ટ વિષયવસ્તુના ગુણદોષની ચર્ચા કરવામાં ખોટી હતી. તેથી, અમે હાઈકોર્ટ ગુણદોષ પર સાચી હતી કે કેમ તેની તપાસ કરતા નથી. અપીલ તે મુજબ ખર્ચના કોઈ આદેશ વિના નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે પ્રતિવાદીઓ હવે આદેશ પસાર કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. જોકે, હાઈકોર્ટ દ્વારા ગુણદોષ પર આપવામાં આવેલી કોઈપણ ટિપ્પણી/શોધનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે નહિ અથવા ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે નહિ. જો તે આદેશથી અસર થાય તો અપીલકર્તાઓ તે આદેશ સામે તેમના કાનૂની ઉપચાર મેળવવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે.

આર.પી.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.